

UITGEVOERDE WERKEN.

1874	Oude gebouw Physica te Delft.
1875—1876	Gebouw van Kunsten en Wetenschappen te 's Gravenhage.
1875—1876	Studenten-Sociëteit te Leiden.
1375	Voltooid nieuwe ijzeren spits van den Nieuwe Kerkstoren te Delft (in samenwerking met Dr. P. H. Cuypers).
1886	Universiteit te Utrecht (waarvan de leiding mede onder de gemeente-architect Vermeys). Woonhuis Rust Roest Agneta Park Delft. Toezicht op ontwerpen en leiding arbeiderswoningen aldaar.

KLEINERE WERKEN.

Stieltjes monument te Feijenoord.
Grafteeken Cohen Stuart te Delft.
" Lindo te 's Gravenhage.

BEKENDE PROJECTEN.

Rijksgebouw in Berlijn.
Beurs in Erankfort aan de Main.
Kurhaus en Badhotels te Baden, (Zwitserland) bekroond.
Nieuwe Universiteit te Leiden.

De brochure der A. M. P. V.

Den 4^{en} April j.l. had ik het genoegen aan den Commandant der Koninklijke Militaire Academie te Breda een exemplaar der bekende brochure te zenden, waar ik het volgende schrijven bij voegde:

DELFT, 4 April 1902.

Hoog EdelGestrenge Heer!

Het zal ook u allicht niet onbekend zijn, dat in den loop van het vorige jaar door eenige reservisten een enquête op het getouw werd gezet naar de toestanden, welke in onze kazernes heerschen.

Als uitvloeisel daarvan verscheen dezer dagen een geschrift, waarin de resultaten dier enquête verzameld zijn.

De toestanden, welke bij deze gelegenheid aan het licht kwamen, moeten elk militair tot nadenken stemmen.

Naar mijne vaste overtuiging zal geen verbetering mogelijk zijn, wanneer niet in de eerste plaats onze officieren van de bestaande misstanden op de hoogte en van den omvang daarvan ten volle doordrongen zijn. Zijn zij tegelijkertijd beziel met den ernstigen wil daarin verbetering te brengen, dan zullen wellicht binnen niet langen tijd vele dezer misstanden verdwenen zijn.

Ik meende daarom goed te doen aan u, die de verantwoordelijkheid draagt voor de opleiding van honderden officieren, een exemplaar der brochure te zenden met beleefd verzoek er de vereischte aandacht aan te willen schenken.

Ik heb de eer te zijn, Hoog EdelGestrenge Heer,

Aan (get.) J. J. VAN LEEUWEN,
den Hoog EdelGestr. Heer Pol. Stud., Oud-reservist
Commandant der v/h 2^e Reg.^t Inf.^{ie}
Koninkl. Milit. Academie
te BREDA.

Precies 1 × 24 uur later kreeg ik de brochure, nog geheel in maagdelijken toestand, teruggezonden, vergezeld van het volgend schrijven, dat door den commandant ondertekend was.

BREDA, 5 April 1902.

In antwoord op uw schrijven van 4 April j.l. heb ik de eer u mede te deelen, dat ik aan het daarin gevraagde niet wensch te voldoen.

In verband daarmee wordt het drukwerk, dat bij uw schrijven was gevoegd, hiernevens weder teruggezonden.

De Kolonel,
Aan Gouverneur der Koninklijke
den Heer J. J. VAN LEEUWEN, Militaire Academie.
Pol. Stud., (get.) F. H. A. SABRON.
te DELFT.

Aan de brochure zal de vereischte aandacht dus niet geschonken worden.

Verder commentaar totaal overbodig.

J. J. v. L.

Is de klassenstrijd onchristelijk?

Aan den Heer J. J. C. WILLEKENS.

Ik zal nu een laatste tweetal artikelen wijden aan den klassenstrijd en als dat geschied is, hoop ik, dat gij u ter studie zult begeven. Want onder zeer vele dingen bleek dit eene wel bijzonder zeker: dat gij op uw gezond verstand en logisch „flair” vertrouwend over een maatschappelijke kwestie zijt gaan spreken, terwijl gij er u niet rustig en met kennis-verlangen hebt ingewerkt. Men hoeft een verstandig mensch zoiets maar eenmaal te zeggen — om zeker te zijn dat men het geen tweede maal meer zal kunnen. Dies ben ik vol vertrouwen dat wij elkaar op 't economisch terrein nog wel eens deugdelijker ingespannen zullen ontmoeten.

Dat ik deze opmerking neerschrijf kunt gij na mijn vorige stukken niet meer euvel duiden. En toch wil ik bekennen dat de aanleiding er toe elders schuilt: in uw opmerking aan ons adres n.l. dat wij den boel onderste boven willen gooien.

Zulk een meening hoort men ternauwernood meer uiten bij de ernstiger leden der Katholieke Kamerfractie, hoezeer die ook vele steenen na den eersten gooien als getuigende van hun zonder-zonde-zijn. Zelfs deze fractie, hoewel vaak herinnerende aan een tijdperk welks traditiën voor ons thans niet meer dan historische waarde hebben, houdt zich nagenoeg vrij van die beknopte onderste-boven voorstelling, beseffende dat niet elke vrije vertaling van Marx woorden oirbaar is. Men hoort ze eigenlijk alleen meer komen uit een milieu, waarvan men zich, ook uit zeer weinig-pretensieuse reinheid, verre houdt; ik bedoel „Limburger Koerier”, „Haagsch Dagblad” en dergelijke.

Dit dus duidelijkheidshalve uit ons debat eliminerende, blijft over uwe huivering, uw afkeer zelfs, als Christen, van den klassenstrijd, immers gij zegt:

„Ieder Christen weet dat Christen-zijn en tegelijk socialist onmogelijk is. Herinnert u zich niet meer het grootste gebod, *) het gebod der liefde: „Dit is het eerste en grootste gebod, gij zult God bovenal beminnen en het tweede, gelijk aan het eerste: en uwen naaste gelijk u zelve. Is de verscherping en veralgemeening van den klassenstrijd, iets waarvoor de sociaal-democratie zoo sterk ageert en als het eenige middel beschouwt om te komen tot een bevredigende oplossing van het maatschappelijk vraagstuk, niet lijnrecht daarmee in strijd?”

Deze uw zin, en wel uw beste zin, haal ik in z'n geheel aan omdat daarin met het cardinale punt tevens meer beweerd wordt dan in alle andere gedeelten te saam.

Ieder Christen, zegt ge, weet dat hij geen socialist kan zijn. Vraag dit eens aan Mr. S. J. Visser, of beter nog lees onderstaand stukje eens, het werd in „Het Volk” geplaatst 24 Juli 1901 en is ondertekend door één der dominees die lid zijn der S. D. A. P., en ge hoeft niet meer te vragen.

Tegenover het onzinnig stuk van den mij welbekenden R. te U. in „De Standaard” over „godsdienst en socialisme”, zond ik aan genoemd blad de verklaring in, dat er menschen zijn die, zooals ik, krachtens godsdienstig-christelijk beginsel tot de S. D. A. P. zijn toegetreden.

Men vindt, denk ik, in de Warmoesstraat dat dit feit niet past in het daar gehuldigde systeem, in het kader van polemiek; men oordeelt het beter den christelijken arbeider de wetenschap te onthouden dat er een predikant is die de belijdenis der christelijke kerk in eere houdt en zich juist daarom meent te moeten schikken onder de socialisten.

Wilt u langs dezen weg ruchtbaar maken wat ik elders (te vergeefs!) geplaatst wilde zien?

Met achting,

H. W. PH. E. v. D. BERGH v. EYSINGA.

Is dan hiermee reeds afdoende bewezen dat ieder Christen geenszins weet dat hij niet socialist kan zijn; iets gansch anders is dat velen van het tegendeel overtuigd zijn, zoozeer dat zelfs herhaaldelijk (nog onlangs getuigde Dr. Stavenisse de Brauw) Christenen naar het socialisme als hun toevlucht spoeden, als de eenige veilige lijfwacht voor hunne door deze winst-wereld bedreigde Christelijke beginselen.

*) Ik zal dit „herinnert u zich” enz. maar niet opvatten als een slechte onvriendelijkheid; zeer goed weet gij dat ik uit niets dan uit liefde de zaak der armen tot de mijne maakte.

Als maar het doel van het socialisme bereikt kon worden, schreef Dr. Kuyper in zijn goede periode, dan zou „ieder Christen onverwijld socialist moeten worden”, want „Priester en Leviet gaan onverschillig voorbij, de barmhartige Samaritaan zal op stuiting van zooveel ellende bedacht zijn” (uit Dr. Kuyper: „Uiteenlopend inzicht”).

En gij komt aan met het gebod van liefde, of ik me dat ook herinner? Neen, waarde heer, aan u die daar maar het woordje „weet” cursiveerde, alsof in het accent ook het bewijs school, aan u heb ik wat te vragen. De man die gij wel zult vereeren, bisschop Von Ketteler, een der demokraten die thans niet meer geduld worden (zie Daens en Fonteyne), schreef, twintig jaar na het kommunistisch manifest:

„Uit het loonstelsel wordt de verschrikkelijke toestand geboren, waarbij die menschenwaar (arbeidskracht) beneden den prijs van productie wordt aangeboden, dat is, voor menschen in menselijke taal overgebracht, die toestand waarin de handwerksman, door nood tot het aannemen van het ongenoegzame loon gedrongen, zich en zijn gezin in de noodzakelijkste levensbehoeften moet bekrimpen.**) Dat leidt ten laatste voor hem en de zijnen tot de ontbering van de noodzakelijke voeding, kleeding, huisvesting, die hij voor zijn dagloon moet inruilen. Dat gemis van het onontbeerlijke is een, woord vol jammer en ellende.”

Ziet, dit is onze theorie, wij willen opheffing van dat onteerende loonstelsel, van dit stelsel der vrije mededinging waarvan weer een andere Christen (Dr. K.) zei: „Dit systeem heeft de geldwinnende klasse (let op dit substantief!) op zoo ongezonde wijze in geldbejag doen opgaan, dat ze, op kleine uitzonderingen na, van het Christelijk geloof vervreemd is.”

Zoo dan toch ieder Christen weet dat hij geen socialist kan zijn, wat is het dan dat hem aldus gebiedt; bijaldien hierboven bleek dat de socialisten juist beoogen weg te ruimen: de beletselen die de liefde in deze wereld haar blijde woning ontzeggen?

(Wordt vervolgd.)

TH. VAN DER WAERDEN.

**) Dit is zuiver Marxistisch geredeneerd en heel wat anders dan wat door den heer A. over arbeidskracht werd behandeld.

Het bloed kruipt waar het niet gaan kan.

„Als u beweert dat de stem van de H. Vader meer is vol klank dan vol inhoud, dan ziet u zeker niet de massa's katholieke arbeiders in alle landen, die zich op zijne roepstem en aansporing aansluiten in vakverenigingen, welke voor zoover ik ze van nabij heb leeren kennen in Tilburg b.v. veel bijdragen ter verbetering van de beroerde toestanden”.

(J. J. C. WILLEKENS aan TH. V. D. WAERDEN in Weekblad No. 13, 16 Jan. 1902).

Een ieder, die geloovig is heeft van tijd tot tijd oogeblikken waarin hij behoefte gevoelt aan bewijzen die het Godsbestaan staven en vindt hij dan in woord en geschrift of waar dan ook, de volgens hem onweerlegbare bewijzen, van wat hij zoo vurig verlangt bewezen te weten, dan komt er over hem eene groote vreugde. Zoo gaat het nu ook met den sociaal-democraat die uit de praktijk de tastbare bewijzen ontvangt, dat datgene wat hij en zijne geestverwanten propageeren, geen hersenschimmen zijn, dat wat zij steeds aan het proletariaat voorhouden de waarheid is.

Waar in deze dagen in Nederland een strijd gestreden wordt tusschen patroon en arbeider, zooals er zekerlijk niet veel voorkomen, daar zal deze ruwe uiting van de kloof die in deze maatschappij heerscht tusschen kapitaal en arbeid, daar waar de klassenstrijd zich toont in al hare ruwheid, daar zal die strijd, hoe ook de uitslag moge zijn met gulden letters in de geschiedenis van het strijdend proletariaat opgeteekend blijven.

Een van de twee groote strijden is reeds door de arbeiders gewonnen, nadat bijna anderhalve ton aan de strijders was uitgekeerd. Laten wij hetzelfde hopen voor de wakkere arbeiders in Enschedé.

Maar waar ik het hierboven over had, over de tastbare bewijzen voor de waarheid der door de socialisten voorgestane leer daar wil ik daarvan een niet te weerspreken bewijs geven.

Er bestaat in ons land eene spoorwegvereniging genaamd „Recht en Plicht”, eene katholieke vereniging, die zich in hare statuten uitdrukkelijk: „anti-socialdemocratisch” noemt. Nu staan vooral bij de staking in Enschedé de Christelijke arbeiders vooraan, zoodat allerwege de Christelijke arbeidersverenigingen en Christelijke volksvoorgangers (Talma, Schaepman) wel genoodzaakt zijn zich met de zaak te bemoeien. Nu in dezen tijd, heeft de bovengenoemde vereniging „Recht en Plicht” na er hare verontwaardiging over uitgesproken te hebben, dat „één mensch het brood van eenige honderden medemenschen op éénmaal naar willekeur heeft ontnomen”, alle hare mede-arbeiders uitgenoodigd:

„er bij de Regeering op aan te dringen, dat zij eerlang een wet uitvaardigt, waarbij zulke industriën tegen een minimum-vergoeding kunnen worden ont-eigend, het bedrijf van gemeente- of staatswege verder kan worden geëxploiteerd, en de machtsmisbruikers ongeschikt kunnen worden verklaard, nog ooit eene onderneming te drijven”.

Deze motie nu is zeer zeker socialistisch, want zij wil niet minder dan de ondernemingen der groot-kapitalisten onteigenen en de productie aan de gemeenschap brengen.

Waar de S. D. A. P. nu altijd beweert, dat zij de arbeiderspartij is, dat de sociaal-democratie de partij is, waartoe de arbeider krachtens zijn arbeiderschap behoort, wat ook Talma, Pastoors, Treub e. s. mogen beweren, welk gehuil zij ook mogen aanheffen over die onbeschaamde socialisten die zich vermeten zich de arbeiderspartij te noemen, terwijl Patrimonium, Volksbond en Werkliedenverbond toch duizenden leden tellen, daar is deze motie afkomstig van eene zijde die niet verdacht kan worden socialistisch te zijn, een sterk, zeer sterk bewijs voor de waarheid der leer zooals die door de socialisten wordt voorgestaan.

„Recht en Plicht” nu is een van die verenigingen opgericht op de roepstem van den Paus. Zoo gauw staat zij echter niet even op eigen beenen (wij mogen toch zeker niet aannemen dat de motie behandeld is in tegenwoordigheid van den geestelijken adviseur) of zij neemt eene motie aan die zeer sterk socialistisch is. H. S. (piekman) vraagt in „De Nieuwe Tijd” of dit ook daaruit kan voortvloeien dat zij niet weten wat socialisme is.

Begrijpt de heer Willekens nu mogelijk, dat zijn zin, voor hen die iets meer weten en gelezen hebben omtrent de vakbeweging, zeer dubieus is?

Het zal zeker de moeite loonen op de vakbeweging en speciaal de katholieke nader in te gaan, doch daarover mogelijk eens later.

PRACTICUS.

VERSLAG

der Lezing van Professor J. VAN REES, over het onderwerp „Geheel-onthouding als onmisbare voorwaarde voor sociale hervorming.”

Gehouden te DELFT voor de Delftsche Studenten Geheel-onthouders Vereniging.

De Hooggeleerde spreker was gekomen, wetende, dat er te Delft eene jonge beweging voor geheel-onthouding was, maar tevens kennende de krachtige sociale beweging onder de studenten. Hij betuigde hiermede zijne groote ingenomenheid, want de bodem is nog goed in jeugdige harten.

Als 2 stroomingen moeten samengaan, dan zijn dit zeker de sociale strooming en die over G. O. Spreker had hoe langer hoe beslister ingezien, dat men bij gevormde menschen te dien opzichte weinig bereikt. Waaruit komt dit voort? Doordat men bevangen is door de drinkgewoonte aan de eene zijde en omdat andere menschen al sociale verplichtingen in de maatschappij hebben ten andere.

Jonge menschen daarentegen kunnen nog door geringere bevangenheid beide acties laten samengaan.

Het is dus haast even goed voor jonge arbeiders te spreken, maar naar studenten wordt meer gezien.

En dan de toekomst. Als ingenieur kan men later boven honderden gesteld zijn, men is dus veel meer verantwoordelijk voor zijn doen en laten.

Na deze inleiding ging Professor Van Rees als volgt verder:

Studenten trachten door hunne leeftijd vroolijk te zijn en pogen dit bijvoorbeeld te bereiken door alcoholgebruik. Er gaat echter eene ernstige strooming door de maatschappij der studeerende jongelingschap. Deze strooming die men overal waarneemt, is eene aanleiding om voor den dag te durven komen met dergelijke onderwerpen als geheelonthouding.

De beoordeeling daarvan is echter maar al te dikwijls verkeerd.

Men hoort het verwijt:

„Als geheel-onthouder is men te eenzijdig, want men denkt hierdoor alleen alle sociale misstanden uit den weg te ruimen”.

Maar er bestaat veeleer wisselwerking, want als men de drinkdwang en gewoonte er buiten laat, is het algemeene verschijnsel onloochenbaar, dat de arbeider drinkt, omdat hij arm is, maar omgekeerd ook arm is, juist omdat hij drinkt.

Iemand, die er maar een weinig studie van maakt, zal inzien, dat sociale beweging tot niets leidt, zonder geheelonthouding, maar grondende op het vorige, mag men niet te ver gaan. Dit hangt echter niet in de lucht, getuige de reeks van groote mannen, die dezen weg, van-hand-in-hand-gaan, bewandelen.

Na dit argument tegen de G. O. besproken te hebben, kom ik nu tot de mate van onthouding, die van het voorgaande vereischt wordt. Is het niet voldoende matig te zijn? Is geheelonthouding niet overdreven?

Al gebeuren er ongelukken op een wieleraan, daarom is wielrijden nog niet te verwerpen!

Maar toch, al is zelfs een matig glaasje goed, toch stappen wij hierover heen naar geheelonthouding. En waarom? Omdat de hygiënische zijde van het vraagstuk absoluut onbelangrijk is! Het komt ten slotte aan op de sociale en ethische zijde van de kwestie.

Wil men bewijzen? Welnu hoe staan de cultuurvolkeren tegenover alcohol? Waarom drinken zij?

Omdat onze ouders het deden, omdat onze grootouders het deden. Het is de traditie. Wij weten niet dat alcoholgebruik kunstmatig is. Het is sleur.

Bij den arbeider doet de alcohol na 12 à 14 uur arbeid dienst als morphine voor den morphinist. Dat is zoo de gewoonte. De ouderen helpen dit de jongeren leeren, ofschoon zij het aanvankelijk niet lekker vinden. Maar het staat flink en groot.

Men kan er buiten, als men er niet vroeg aan gewent.

Bovendien bestaat behalve de gewoonte bij de beschaafde volkeren de meest afschuwelijke drinkdwang. Men moet dus het kind buiten sleur en drinkdwang houden en ik zeg dit ook tot u, want professor Ziehen rekent uwe leeftijd daar ook nog toe.

Onttrekt u dus uit die twee gevaren, want iedere generatie groeit er in op. Het is als een moeras, alle wegen loopen er op aan, één weg loopt er om dat is de geheelonthouding.

Generatie na generatie loopt in dat moeras, sommigen verstikken er en gaan er in onder, anderen komen er goed af.

Men weet van te voren niet of men een waadbare plaats of een diepte treffen zal. Eenigen ziet men vergaan, de meesten niet. Het valt echter niet op. Maar gesteld, ik weet morgen is er illuminatie op het eind van eene trechtervormige straat en het is mij bekend dat er 10 menschen in het gedrang doodgedrukt worden, is het dan verantwoordelijk naar die illuminatie onder die omstandigheden te gaan! Neen. Hetzelfde is het met het drinken. Ieder begint matig en koestert de hoop matig te blijven, maar zeg mij hoe komen er die dronkaards? Ieder uwer kan dit worden! Uw broeder, uw beste vriend, men weet het niet. Een dronkaard is geen verleiding voor een ander. Men walgt van hem. Toch is hij er door de matigheid heen gekomen. De onzekerheid van de toekomst en de verantwoordelijkheid voor zijn naaste moeten dus prikkels zijn de matigheid vaarwel te zeggen en de geheelonthouding te omhelzen.

Willen we sociaal werken, dan moet men zich gevoelen, als in eene groote familie, men mag dus niet het ongeluk van zijn evenmensch zijn, want van elk glas gaat een verleidende kracht uit, omdat de matigen bijna altijd in gezelschap en onder elkaar drinken.

Het is zeker waar, dat er meer karakter spreekt uit matigheid, dan uit geheel ontvluichten van het gebruik van alcohol, maar daar gaat het niet om. Nog eens de hygiënische kant is onbelangrijk, de sociale

en ethische zijde is van groot belang. En met die belangen is het gebruik van alcoholische dranken in strijd, om reeds genoemde redenen en nog vele anderen. Dan kan men toch niet meer van matigheid spreken, want mag men matig zijn in dingen die kwaad zijn?

In neutrale zaken kan men matig zijn, echter niet in stelen of liegen bijvoorbeeld. Ik kan 5 sigaren stelen uit een kist, maar denk: neen, nu neem ik er 1 want dan beheersch ik mijzelf. Hoe vindt u zoo'n redeneering. Dwaas natuurlijk.

Bovendien is matigheid iets individueels. Hoe meer men drinkt, hoe meer de maat zich verplaatst. Men kan er steeds beter tegen. Wat men in München matig vindt, is hier onmatig. Bovendien is de niet schadelijke maat, waarschijnlijk 2 à 3 theelepels zuivere alcohol (1½ glas wijn of 1 glas bier) per dag en hier gaat men meestal boven.

Wat denkt u, dat mij meermalen overkomen is, als dronkaards bij mij kwamen om raad in hun toestand. Zij bekenden dronkzuchtig te zijn, maar altijd kwam er nog zoo iets van „matig gebruik” bij te pas; zij vonden zichzelf nog steeds in zekeren zin matig!

Neen, matigheid is een mooi woord om er veel leelijks mede te bedekken.

Nog een voorbeeld uit mijn eigen ondervinding. Een man kwam zich beklagen over de dronkenschap van zijne vrouw. Na eenig vragen, vertelde de man als iets heel gewoons, dat de vrouw iederen dag de borrel moest klaar maken voor vader en zoon. Hij vond daar niets in en zag niet, dat hij de eerste aanleiding voor hare dronkenschap was.

Geen enkel cultuurvolk is matig bij zijne feesten en dat wordt in bescherming genomen!

Stelt u een kroegjool voor, die matig is!

Als men die nu nuchter binnenkomt, denkt men met een soort krankzinnige te doen te hebben. Men zal er zich niet tehuis gevoelen en er zich vervelen. De dronken studenten echter komen beter bij elkaar, ofschoon ze in een verdoofde toestand zijn en niet in opgewekten toestand.

Het contrast dus doet het ongezellige ontstaan. Waren allen niet onder alcoholische invloed, de pret ware grooter, men miste dit contrast en men besefte zijne vreugde.

Het is als met een bosch. Is men er in, dan kan men er zich geene voorstelling van het geheel maken, men is altijd onder het bladerdak en kan niet ver voor zich uit zien. Ga echter buiten het woud op eenige kilometers af, op een heuvel, dan overziet men alles.

Is men in de drinksleur, men ziet niet hoe belachelijk het is, dat men drinkt in koude, in warmte, in vreugde, in verdriet op eene begrafenis, op een verjaardag, op het zakken voor een examen en als men er door is.

Wat is er dan aan verloren om zich eens eenige maanden buiten dit bosch, buiten dien sleur te begeven. Men kan toch altijd terug. Men moet toch alle zaken van 2 kanten bezien en waarom de geheelonthouding dan niet!

Men komt dan tegelijk tot het besef, wat men als lid der groote menschelijke familie misdoet! Wie heeft schuld in een gedrang aan het dooddrukken? Men voelt eene drukking voor, maar ook eene achter. Toch moet er hier en daar een teveel zijn, van waar anders de ongelukken; men wordt sterker van een kant gedrukt, dan van den anderen en dat is de schuld. Men duwt zelf. Is er geen grooter percentage sterfgevallen onder kelners en arbeiders in distilleerderijen? In Nederland is het getal dronkaards toch 26000.

Spreekt dan niet het geweten van een sociaal denkend mensch?

Het is niet te ontkennen, dat men invloed door zijn eigen matig gebruik op zijne omgeving uitoefent, want wordt men voor een tijd geheelonthouder of ook definitief, dan krijgt men veel over zijn persoon te hooren en wordt op vele schimpscheuten onthaald. Zou men dit voor eene geheel onverschillige zaak doen? Neen, niet waar.

In dergelijken trant sprak de hooggeleerde spreker, maar oneindig veel pakkender.

Toen werd de gelegenheid tot debat geopend.

De heer Bannet vond dat de geheelonthouding in de oplossing der sociale kwestie een te groot aandeel kreeg, want dat het zeer goed te begrijpen was, dat een werkmans na 12—16 uur werk naar de flesch grijpt. Men moet dus

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 10 APRIL 1902.

eerst de arbeidstijd verkorten en dan zal de drank ook minder gebruikt worden.

Professor van Rees antwoordde dat het hand in hand gaan moet, want de arbeiders moeten ook drankvrij zijn, als ze hun toestand goed begrijpen willen en waar medelijden verdienen.

Bovendien zal te kleine arbeidstijd ook niet gunstig werken, getuige Engeland met den 8-urigen werkdag. Daar neemt het alcoholgebruik nog toe.

De Heer B. Asselbergs beweert dat als het alcoholmisbruik verdwenen is, er andere misbruiken ontstaan zullen, omdat de mensch nu eenmaal slecht is. Als voorbeeld noemt hij vele dronkaards, die gaarne zelfmoord zouden plegen als ze dorsten, maar nu hun heil in de flesch zoeken. Verdooving en kwaad wil men dus toch bij velen.

Professor van Rees antwoordt als volgt:

De meesten, die drinken, doen dit niet uit verdriet, maar uit een soort gezelligheidsgevoel. Ze zijn zwak en goedig. Bovendien wordt door alcoholmisbruik het moraliteitsbewustzijn verzwakt. Men schept zich meer behoeften. De drankbestrijding en het nalaten van drinken versterkt iemand zeker in karakter.

De heer C. Lely, die nu aan het woord kwam, vond het van het standpunt der niet-sociaal-democraten niet verstandig de drankbestrijding de hand te reiken, omdat professor van Rees er vooral op gewezen had, dat groote mannen op sociaal gebied en vooral op sociaal-democratisch terrein begonnen waren zich te vormen in de drankbestrijding en naderhand over dezen brug heen, sociale krachten geworden waren. Professor van Rees stelde hier het volgende tegenover.

Het zou een laag zedelijk gehalte zijn, om de arbeiders maar te laten doordrinken, om hun sociaal bewustzijn klein te houden.

Bovendien is het niet te doen om eene bepaalde richting vooruit te helpen.

De drankbestrijding beoogt ook een toestand van welvaart in de maatschappij te verkrijgen. De sociaal-democratie wil dit ook. Is de drankbestrijder niet-sociaal-democraat, dan is het altijd fuis zijn tegenstander **zoo sterk mogelijk** te maken; dan moeten wij **nog sterker zijn**. Dan is de weg vrij tot een mooien, breeden, open strijd.

De heer Haighton stelde zich op het standpunt, dat het alcohol-vraagstuk geheel opgenomen was, als onderdeel in de sociaal-democratische strekkingen.

Zijn alle productiemiddelen aan den staat, dan ook de alcohol-fabrikatie. De staat kan dan het drankmisbruik beteugelen. Hij verdedigde de stelling, dat men, geloovende aan een toestand, waarbij de staat alle productiemiddelen in eigendom heeft, ofschoon overtuigd van het slechte van den alcohol, dat men zonder geheel-onthouder te zijn, eerst naar dien toekomst-toestand streven zou.

P. of. van Rees beantwoordde als volgt:

Is men overtuigd van het slechte van den alcohol, dan moet men direct bestrijder worden, als men oog heeft voor sociale wanverhoudingen en nooden.

Voorts krijgt men dan geen menschen onder zijn gehoor, omdat de arbeiders in de kroeg zitten en niet zoo ontvankelijk zijn.

Bovendien bekijkt zoo iemand de zaak eenzijdig en dient eerst wel eens een jaar of wat buiten de drinkgewoonten te staan om goed te oordeelen.

Na een enthousiast applaus voor het schitterend à l'improviste opstellen en verdedigen van al zijne stellingen, werd deze avond besloten, die zeker veel goeds uitwerkte en nog uitwerkt.

Boekbespreking.

Over eenige oorzaken der prostitutie. — ALETRINO.

Openbare brief aan DR. A. ALETRINO. — H. PIERSON.

De indruk dien men krijgt bij het lezen der beide brochures is, dat hoe ook de opvattingen der 2 schrijvers uiteenloopen, de middelen waarmede zij de prostitutie willen bestrijden vrijwel dezelfde zijn.

De aanval van den Heer Pierson is dan ook hoofdzakelijk gericht tegen eenige zinsneden die Dr. Aletrino in zijn brochure heeft gezet en waarin de Heer Pierson meende te zien een aanval op de Heldringgestichten, gestichten ter opnemering van gevallen vrouwen te Zetten.

Dr. Aletrino constateert, dat verschillende soorten van prostitutie, die vroeger bestonden als godsdienstprostitutie, gastvrijheidsprostitutie enz. verdwenen zijn. Als voornaamste oorzaak der prostitutie beschouwt hij op het oogenblik de economische wanverhoudingen en daarnaast de zeden en gewoonten, die medebrengen, dat men de ongehewe moeder veracht. Hoe zij tot haar misdaad (?) is gekomen wordt niet onderzocht. De man hoe misdadig en egoïst ook, loopt vrij. Door de algemeene verachting blijft er meestal voor de ongehewe moeder niet veel anders over dan als prostituée verder haar leven en dat van haar kind te rekken.

Als oorzaak van prostitutie voor de mannen geeft Dr. Aletrino niets anders op als het sentiment. Bijzonder mooi schildert hij den gemoedstoestand van den aankomenden jongen man met zijn smachtend verlangen naar teederheid naar aanraking met eene vrouw, die hem geven kan het onzegbare, waarnaar hij zoo verlangt. Moge achter dit verlangen ook in laatste instantie zitten het sexueel rijp worden van den jongen man, hij is zich daarvan niet bewust en wanneer hij de vrouw verlangt en zoekt, dan is de bewuste reden niet anders dan een verlangen naar haar zachte stem, haar fijne zachte aardige voorkomen, haar zorg, haar meeleven in en haar medebegrijpen van die eigenaardige stemmingen, die een jonge man heeft op mooie lente dagen, heerlijke zomernachten.

Zeker heeft Dr. Aletrino gelijk, wanneer hij deze reden opgeeft voor den jongen man, die voor de eerste maal prostituteert, maar waarom ziet hij over het hoofd al die mannen, die al lang over deze jeugdstemming heen zijn? Wanneer de jongeling twee of drie keer uit sentiment geprostituteerd heeft, dan heeft de bittere teleurstelling, zijne illuzies weggevaagd en daarna prostituteert hij slechts uit vuil, walgelijk reëel egoïsme.

Dan is hij zoo laag gezonken, dat hij zich boven zijn medemenschen acht. Zijne ideale voorstelling van de vrouw is weg; hij beschouwt haar als een voorwerp, niet meer als mensch. Hij geeft er zich geen rekenschap van, dat hij, elke keer, dat hij haar misbruikt, verniet een gedeelte van haar ziel. Want is het geen vernietiging van haar ziel, dat zij moet geven voor wat beroerd geld het intiemste van haar geheele wezen, dat was zij, was zij vrij, alleen zou geven aan een enkele uitverkorene? En hij de prostituteerende jonge man ziet dat niet, want bij elke keer gaat ook weg een gedeelte van zijn illuzies, van zijn ziel. Tot deze prostituteerende mannen hooren vele mannen, die zelfmoord plegen, die krankzinnig worden. Zij zijn de besten. Te zwak om tegen hun hartstochten te strijden, gaan zij onder. De slechtsten veranderen in dieren met menschengedaante.

Zooals ik zeg Aletrino releveert dit niet en ook daarover valt Pierson hem aan.

Beide mannen geven de volgende middelen ter verbetering aan:

Voor de vrouwen uit de proletariërsklassen wegneming van vele aanleidingen tot prostitutie: slechte woningtoestanden, te lage loonen gevoegd bij hooge eischen gesteld aan toilet enz.

Voor de vrouwen uit de hogere klassen meer ontwikkeling, meerdere bekendheid met het prostitutievraagstuk, geheele gelijkstelling met den man, waardoor zij meer goeden invloed op hem zullen hebben.

Voor de mannen verbetering en versterking der moraal, verhooging van den eerbied voor de vrouw.

Als algemeen bestrijdingsmiddel nemen beide mannen aan; verbetering der economische omstandigheden, vereenvoudiging van levenswijze waardoor vroeger trouwen mogelijk wordt. Hoewel beiden met deze middelen ter bestrijding der prostitutie meegaan, zoekt Aletrino die hoofdzakelijk in verbetering der economische omstandigheden en Pierson in versterking der moraal.

D. DE I.

Correspondentie.

Aan den verslaggever van de lezing van Prof. Van Rees: Uw verslag hebben wij voor de aktualiteit geplaatst; wij verzoeken u echter alsnog ons uw naam bekend te maken.

Aan J. v. G. Uwe stukjes niet voor opname geschikt.

Berichten en mededeelingen.

S. D. P. C.

Openbare vergadering in de Concertzaal van Stads-Doelen, op Donderdag 24 April a. s.,
Spreker: KARL KAUTSKY (Berlijn).
Onderwerp: Am Tage nach der Revolution.
(Practische Schwierigkeiten des Sozialismus)

ADVERTENTIEN.

TE KOOP voor f150 een zoo goed als nieuwe
MIKROSKOOP, Model V. A., Füess.
Brieven onder No. 2419^{sw}, Bureau van dit Blad.

LONDEN.

Geschikte gelegenheid tot tijdelijk verblijf in het zeer gunstig gelegen PENSION van Miss BUCKLAND,
3 Upper George Street, Great Cumberland Place, West-End.

Matige prijzen. Pension van af 5 shillings daags.

Men spreekt Hollandsch.

Inlichtingen te bekomen bij den Heer J. WALTMAN JR.

DE BOUWWERELD

Weekblad voor Theorie en Praktijk.

Onder Redactie van:

D. H. HAVERKAMP EN J. H. W. LELIMAN B. I.

Abonnement per jaar f5,-.

De intekening is opengesteld bij den boekhandelaar J. WALTMAN Jr.

Maison BONTEKOE.

141. OUDE DELFT 141.

Ondergeteekende beveelt zich beleefd aan tot het leveren van

Dejeuners, Dinners en Soupers.

Voor 20 à 25 H.H. Studenten bestaat gelegenheid om gezamenlijk te Dineeren.

Hoogachtend,

H. W. J. BONTEKOE,
Cuisinier.

Bij den Boekhandelaar J. WALTMAN Jr., zijn voorhanden proefnummers van

DIE WOCHÉ,

— Moderne Illustrierte Zeitschrift. —

Prijs per kwartaal f2,30.

Prijs per nummer f0,20.

Prent-Briefkaarten
van Oud-Delf en van de Diës Natalis
PING-PONG.

f 3,30 en f 5,10.

LOUIS DRABBE, Hypolitusbuurt 20.

Bij den Uitgever J. WALTMAN JR. te DELFT is verschenen:

Magnetische en Electriche metingen

met bijzondere toepassingen op het onderzoek naar de magnetische eigenschappen van ijersoorten en het ijken van meetinstrumenten,

DOOR

G. J. VAN SWAAY, C. I.,

Leeraar aan de Polytechnische School.

Bij den Uitgever J. WALTMAN Jr. is verschenen:

BOUWSTIJLTYPEN

DOOR

J. H. W. LELIMAN, B. I.

Prijs f1,90

en

Pract. oefeningen in Natuurkunde

voor a. s. Technologen.

Leidraad bij het Onderwijs aan de P. S.

DOOR

DR. M. DE HAAS.

Aflevering II. — Prijs f1,25.

BOEKDRUKKERIJ J. WALTMAN JR.

BINNENWATERSLOOT 33,

beveelt zich aan voor het leveren van

VISITEKAARTJES, INVITATIEKAARTEN, PROGRAMMAS,
BALBOEKJES, MENU'S, CONVOCATIEBILJETTEN,
DIPLOMA'S, KWITANTIEN, REGLEMENTEN, STATUTEN,

enz. enz.